

УДК 372.881.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-2-38>**Тетяна ГУЗИНІНА,***orcid.org/0000-0003-2562-2562**старший викладач кафедри іноземних мов
Національної академії Національної гвардії України
(Харків, Україна) tguzynina@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

У статті розглянуто особливості використання відеоматеріалів у процесі навчання англійській мові у вищих військових закладах освіти. Наголошено на тому, що, на відміну від аудіо або друкарського тексту, які можуть мати високу інформативну, освітню, виховну й розвиваючу цінність, відеоматеріали мають таку перевагу, що сполучає різні аспекти акту мовної взаємодії. Зазначено, що візуальний ряд дає змогу краще зрозуміти і закріпити як фактичну інформацію, так і чисто мовні особливості мови в конкретному контексті. Підкреслено, що відеоматеріали дають практично необмежені можливості для проведення аналізу, побудованого на порівнянні і зіставленні культурних реалій та особливостей поведінки людей у різних ситуаціях міжкультурного спілкування, особливо коли це стосується професійних ситуацій. Очевидно те, що відео може мати сильний емоційний вплив на курсантів, служити стимулом для створення додаткової мотивації в подальшій навчально-пошуковій і творчій діяльності. З'ясовано, що, окрім навчальних відео, можна з успіхом використати такі відеоматеріали, як документальні фільми, відеозаписи телевізійних новин та інших телепередач, відеоекскурсії різними містами й музеями світу, різні комп'ютерні програми з відеоредактором.

Представлено схему роботи з відеоматеріалами. З огляду на загальноприйняті етапи роботи з відеоматеріалом (переддемонстраційний етап (previewing); демонстраційний етап (viewing); післядемонстраційний етап (postviewing)) були узагальнені деякі типи вправ. Підбиваючи підсумки, відзначаємо, що використання різноманітних типів відеоматеріалів на заняттях з англійської мови не тільки дає широкі можливості для активної роботи в процесі формування мовних навичок і вмінь курсантів, але й робить навчальний процес оволодіння іноземною мовою привабливим для курсантів на усіх етапах навчання.

Ключові слова: відеоматеріали, медіазасоби, ефективність навчання, система вправ.

Tetiana HUZYNINA,*orcid.org/0000-0003-2562-2562**Senior Teacher at the Department of Foreign Languages
National Academy of the National Guard of Ukraine
(Kharkiv, Ukraine) tguzynina@ukr.net*

PECULIARITIES OF USING VIDEO MATERIALS IN THE PROCESS OF ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN HIGHER EDUCATIONAL MILITARY INSTITUTIONS

The article considers the peculiarities of the use of video materials in the process of teaching English in higher educational military institutions. It is emphasized that, in contrast to audio or printed text, which can have a high informative, educational and developmental value, video materials have such an advantage that combines various aspects of the act of language interaction. It is noted that the visual range allows you to understand better and consolidate both factual information and purely linguistic features of language in a particular context. It is emphasized that video materials provide almost unlimited opportunities for analysis, based on the comparison of cultural realities and characteristics of people's behavior in different situations of intercultural communication, especially when it comes to professional situations. Obviously, the fact that video can have a strong emotional impact on cadets, serves as an incentive to create additional motivation in further educational and creative activities. It was found that in addition to educational videos, you can successfully use such videos as documentaries, video recordings of television news and other TV programs, video tours of different cities and museums of the world, various computer programs with video and more.

The scheme of work with video materials was presented. Based on the common stages of working with video material (before the demonstration stage (previewing); demonstration stage; viewing; after the demonstration stage (postviewing)), some types of exercises were generalized. In English classes using video materials not only provides wide opportunities for active work in the process of developing language skills and abilities of cadets but also makes the learning process of mastering a foreign language attractive to cadets at all stages of learning.

Key words: video materials, media, learning efficiency, system of exercises.

Постановка проблеми. Сьогодні, коли Україна бере участь у багатонаціональних миротворчих операціях та спільних військових навчаннях, вивчення іноземних мов військовослужбовцями вимагає особливої уваги. Мовна освіта має сформувати людину, здатну жити в дусі взаєморозуміння, миру, злагоди між народами, етнічними, національними та релігійними групами, брати участь у миротворчих місіях тощо.

Сутність мовної освіти визначається як практичне володіння іноземною мовою, необхідне для розмови в ситуативному та професійному спілкуванні задля одержання інформації. Навчання іноземним мовам є невід'ємною складовою частиною загальних задач підготовки офіцерів Збройних сил України. Вивчення дисципліни «Іноземна мова професійного спілкування» у ВВНЗ покликане забезпечити формування комунікативної компетенції, практичне володіння іноземною мовою за програмою «Мінімально-необхідний рівень СМР-2» відповідномовному стандарту НАТО «СТАНАГ 6001».

Серед завдань, що вирішуються теоретично та експериментально за допомогою методики іноземних мов, відповідно до Закону України «Про освіту», комунікативна компетенція і способи її досягнення є одними з найбільш актуальних. Опанувати комунікативною компетенцією іноземною мовою, не перебуваючи в країні мови, що вивчається, дуже складно, тому важливим завданням викладача є створення реальних та уявних ситуацій спілкування на занятті з іноземної мови, використовуючи різні давно знані методи та прийоми роботи (рольові ігри, дискусії, творчі проекти тощо). У вирішенні цієї проблеми величезну роль відіграють технічні засоби навчання, які дають змогу дати курсантам більш повну й точну інформацію з теми дослідження, підвищити наочність навчання й пробудити бажання подальшого вдосконалення мовної культури. Звідси випливає очевидна важливість і актуальність вивчення використання відеоматеріалів, що зумовило вибір теми статті.

Аналіз досліджень. Використання на занятті технічних засобів навчання як окреме питання достатньо глибоко й повно розглядали М. Аппарович, С. Думин, М. Заволока, А. Зільберштейн, Б. Полозов, Д. Полторак, В. Попов, Л. Прессман. Вони детально розробили дидактичні й методичні підходи до використання технічних засобів навчання з різних предметів, зокрема на заняттях з іноземної мови.

Питанням використання комп'ютера в навчально-пізнавальному процесі, незважаючи на

певну новизну проблеми, вже приділено достатньо уваги в науковій літературі (Г. Александров, Е. Виштинська, В. Гріценко, А. Довгялло, А. Кириллов, Є. Машбиць, Н. Слівіна). Проблемою формування іншомовної комунікативної компетентності активно займалися вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема О. Зубченко, Н. Кошарна, Л. Петрик, А. Соломаха, Ю. Федоренко. Над вивченням ефективності використання відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови активно працювали Н. Пшенянікова, М. Руденко, О. Богданова та інші дослідники. Однак, на нашу думку, аспекти застосування відеоматеріалів на заняттях з англійської мови у вищих військових закладах освіти вимагають більш детального розгляду.

Мета статті полягає у розкритті особливостей добору та використання відеоматеріалів як засобу підвищення ефективності сприймання й розуміння іншомовного комунікативного матеріалу курсантами ВВНЗ.

Відповідно до визначеної мети було висунуто низку завдань, таких як визначення відеоматеріалів як одного з видів медіазасобів, аналіз доцільності використання відео на заняттях з іноземної мови у ВВНЗ, дослідження вимог до відео як медіазасобу, наведення практичних прикладів роботи з відео.

Виклад основного матеріалу. Згідно з висновками, які робить Ю. Верисокін у статті «Відеофільм як засіб підвищення мотивації», сучасне використання відеоматеріалів на занятті є не тільки доцільним, але й обов'язковим. Робота з такими матеріалами на занятті урізноманітнює діяльність курсантів у процесі навчання іноземній мові. Використання відеоматеріалів робить навчальний процес цікавим для всіх курсантів, впливає на рівень мотивації вивчення іноземної мови, навчання відбувається з використанням автентичних зразків іноземної мови (Верисокін, 2003: 2). На думку експерта Ради Європи М. Бичкової, на відміну від телебачення та кінофільмів, які також необхідно використовувати для вивчення мови, відеометод має декілька переваг. Якщо продукція телебачення сприймається скоріше як програми, які замінюють викладача, ніж як джерела, що можуть бути використані для взаємодії між викладачем та курсантом, то нова відеотехнологія дає змогу використовувати записи із зупинками або вибірково, що дає можливість проводити дискусію щодо відеозображення (Бичкова, 1992: 3). Під час відбору фрагментів автентичних відеофільмів для навчання лексики Т. Яхунов у роботі «Типологія кіноінформації та її використання для навчання лексики соціокультурним компонентом»

зазначає, що велике значення має визначення раціонального співвідношення зорової та звукової інформації у фрагментах (Яхунов, 2000: 4). Роль та варіанти цього відношення завжди привертала увагу дослідників, які вивчали проблеми навчального телебачення. Деякі дослідники вважають, що зоровий ряд є основним компонентом відеофонограми (Е. Багіров, С. Равич); інша група дослідників пропонує приділяти більше уваги звуковому ряду, мотивуючи це тим, що «звуковий ряд набуває все більшої поліфонічності відносно зображення та самостійної змістової насиченості, що несе нове трактування зорового ряду» (Казачінер, 2007: 4). Крім того, зарубіжні методисти (S. Cirder, R. Sherrington) висловлюють думку про необхідність рівноправності двох компонентів (мовлення та зображення) у відеофонограмі, особливо під час навчання іноземній мові.

Зоровий ряд, що відображає природну ситуацію, показує середовище, обставини дії, є органічно пов'язаним із темою, може утворювати в курсантів певні додаткові асоціації, допомагає зрозуміти взаємозв'язок, що існує між мовою, мовленням та ситуацією завдяки безпосередньому чуттєвому сприйняттю. Саме автентичні фрагменти відображають функціонування мовних одиниць у реальних ситуаціях, тобто відбувається процес контекстуалізації. Крім того, зоровий ряд автентичних матеріалів є різноманітним і може поєднувати жанрові та виразні можливості хронікального, наукового або документального кіно.

Робота Маргарет Аллан "Teaching English with Video" допомагає нам зрозуміти, що специфіка відео полягає в тому, що воно дає змогу поєднати зорові та звукові образи в типових обставинах, пропонувати курсантам мовленнєву ситуацію, в якій вони можуть бути активними учасниками комунікації за допомогою викладача (Allan, 1986: 5).

В нашій статті відеоматеріали розуміються як один з видів технічних засобів навчання, який відтворює функцію передачі інформації, а також забезпечує зворотній зв'язок під час її сприйняття та засвоєння з подальшою метою всебічного розвитку в курсантів тих чи інших навичок на заняттях з англійської мови (зокрема, навичок говоріння). Відеоматеріали, які використовуються на заняттях з англійської мови, мають бути автентичними, тобто створеними носіями мови, при цьому вони часто можуть не мати навчального характеру, не стосуватися процесу навчання (Allan, 1986: 5).

Використання відеозаписів на заняттях з англійської мови сприяє індивідуалізації навчання й розвитку вмотивованості мовленнєвої діяль-

ності курсантів. Особливість відеоматеріалів як засобу навчання англійській мові забезпечує взаємодію з реальними предметами, які стимулюють практично реальне спілкування: курсанти нібито стають учасниками всіх обіграних з їх допомогою ситуацій, грають певні ролі, вирішують «справжні», життєві та професійні проблеми.

Для того щоби зрозуміти зміст відео, курсантам необхідно докласти певних зусиль. Так, мимовільна увага переходить на довільну, а інтенсивність уваги впливає на процес запам'ятовування. Використання різних каналів інформації (слухове, зорове та моторне сприйняття) позитивно позначається на міцності фіксації країнознавчого та мовного матеріалу.

Робота з відео включає такі три етапи, як переддемонстраційний, демонстраційний і післядемонстраційний. Перед переглядом відео курсантам дається комунікативне завдання, яке задає правильний напрямок їхніх думок. Для цього розробляються робочий роздатковий матеріал і запитання, що дають змогу викладачу організувати активне використання відео на занятті. Звичайно, успіх роботи залежить від попередньої підготовки слухачів до опрацювання таких видів задач, а саме технології перегляду, розроблення окремих завдань, спрямованих на зняття мовних труднощів і пояснення незнайомих реалій.

Під час роботи з дидактичним роздатковим матеріалом слід дотримуватися такої технології:

- 1) заздалегідь ознайомити з робочими завданнями;
- 2) роздатковий матеріал має бути простим, щоб курсант був упевненим у своєму просуванні вперед;
- 3) роздатковий матеріал не тестує, а стимулює мову у курсантів;
- 4) завдання дають змогу використовувати різні види робіт, як групові, так і роботу в парах або індивідуальну роботу.

Під час перегляду відео необхідно дотримуватися основних принципів та підходів до їх проведення, тобто слід дотримуватися таких критеріїв відбору відеоматеріалів.

- 1) Вимоги до відео:
  - зображення і звук мають бути якісними;
  - мають бути як загальні картини спілкування людей, так і демонстрація ситуації спілкування;
  - міміка персонажів має бути чітко видна;
  - мають бути сцени з використанням жестів, реакцій слухачів у різних професійних ситуаціях.
- 2) Вимога до сюжету:
  - має простежуватися чіткий зв'язок між сюжетом і змістом діалогів у сценах.

3) Вимоги до мови:

– на початковому етапі роботи з відео мова має прослуховуватися досить ясно, без сторонніх і фонових шумів;

– мова має бути досить чіткою і не дуже швидкою;

– бажано, щоб акцент або діалект мовця був зрозумілим курсантам;

– мова має бути сучасною, відповідати зразкам і нормам літературної мови з тих галузей, із якими доведеться стикатися курсантам (проте часто цей вибір визначається завданням заняття);

– текст не має бути перевантаженим новими словами, виразами і незнайомими жєстами.

4) Вимоги до тривалості сюжетів:

– відеофрагмент повинен тривати не більше 10–15 хвилин або ділитися на смислові відрізки, які можна повторювати кілька разів за період заняття;

– всі відрізки повинні мати закінчений сюжет.

5) Вимога до змісту:

– ситуації повинні бути типовими, такими, які можуть зустрітисся курсантам у практиці.

Під час роботи з будь-яким відеоматеріалом у методиці навчання іноземним мовам прийнято виділяти такі три основні етапи, як переддемонстраційний етап (previewing), демонстраційний етап (viewing), післядемонстраційний етап (postviewing).

Представимо можливий план заняття з використанням відео, який передбачає зазначені етапи.

I. Переддемонстраційний етап.

Цілі етапу: мотивувати курсантів, налаштувати їх на виконання завдання, зняти можливі труднощі сприйняття відеоматеріалу.

Типи завдань.

1) Різні варіанти передбачення змісту відео, ґрунтовані на такому:

– узагальнення раніше отриманих знань із цієї теми;

– особливості заголовка;

– перегляд частини фільму без звуку;

– список нових слів з перекладом або дефініціями, що пред'являється до тексту;

– зміст питань або правдиві/неправдиві твердження.

1. *Ознайомтеся із заголовком відеофільму і запишіть:*

а) що ви вже знаєте з цієї теми;

б) що б ви хотіли дізнатися.

2. *Подивіться на список нових слів, які зустрінуться в цьому відеофільмі.*

Визначте тематику сюжету на їх основі і згадайте вже відомі вам слова і вирази, які можуть зустрітисся в цьому тексті.

2) Короткий виклад викладачем основного змісту відео.

Викладач може коротко передати основний сюжет відеофрагменту, пояснивши, що побачать курсанти. Якщо сюжет представляє інтерес для слухачів, то цей вступ покликаний зацікавити курсантів, тобто перша мета етапу може вважатися досягнутою.

II. Демонстраційний етап.

Мета етапу: забезпечити подальший розвиток мовної, мовленнєвої або соціокультурної компетенції курсантів з урахуванням їх реальних можливостей іншомовного спілкування.

Типи завдань.

Завдання на пошук мовної інформації. Цей тип вправ і завдань орієнтований на пошук, вичленення, фіксацію, трансформацію певного мовного матеріалу, зокрема лексики, граматики, фонетики. В цьому разі не стільки формулювання завдання, скільки зміст вправи забезпечує ту чи іншу міру ефективності та виправданості виконання завдання. На цьому етапі можуть бути використані такі типи вправ, як стоп-кадр (припинення перегляду фільму задля виконання завдань); «мовчазний перегляд» (коли частина фільму переглядається без звуку); відновлення тексту (під час перегляду слід заповнити пропуски в тексті завдань до фільму, поставити репліки діалогу в правильній послідовності). Цікавим, але дещо складним може бути перегляд певної частини фільму двома групами в різних аудиторіях, при цьому одна група лише чує звук, а інша лише бачить зображення.

III. Післядемонстраційний етап.

Мета етапу: використання початкового вихідного відеоматеріалу як основи й опори для розвитку продуктивних умінь в усній або письмовій мові.

1) Прогляньте відеофрагмент (відеофільм) і створіть словосполучення з наданих слів (make up word-combinations).

2) Заповніть пропуски в реченнях потрібними словами та виразами (complete the sentences with the word-combinations).

3) Підберіть англійські еквіваленти до слів та виразів.

4) Визначте правильні/неправильні твердження (read and correct the statements).

5) Виконайте завдання на розвиток рецептивних умінь (на рівні виділення змістовної і смислової інформації). На цьому етапі роботи можуть використовуватися традиційні вправи, спрямовані на пошук правильних відповідей на питання (match the words with their definitions).

б) Використайте інформацію для завершення діалогу (use the information to complete the dialogue).

Висновки. Таким чином, створення конкретних вправ для розвитку мовленнєвих навичок під час застосування відеоматеріалів є складним і трудомістким для викладачів англійської мови, але це, безумовно, варто витрачених зусиль. На нашу думку, навчання мовним навичкам за допомогою механічних вправ, традиційних заповнень та інших тестових завдань не цікавить курсантів настільки, наскільки ми очікуємо. Нинішній вік – це вік інформації, який вимагає від викладачів гарного знання засобів масової інформації та володіння медіаграмотності. Інтеграція відео в заняття створює привабливі візуальні ефекти та особливе інтерактивне середовище в аудиторії. Вивчення англійської мови з використанням відео змушує бути творчими як викладачів під час планування уроків, так і курсантів під час виконання різно-

манітних вправ. Відзначено, що один з найпопулярніших плюсів того, що відеоматеріали можуть бути інтегровані в заняття для візуального представлення, полягає в тому, що вони забезпечують для курсантів інтерактив. Існує, безумовно, безліч нестандартних форм роботи викладача, активуючих увагу та інтерес курсантів до іноземної мови. Однак робота над відео – це найефективніша форма навчальної діяльності, яка не лише активізує увагу курсантів, але й сприяє вдосконаленню їх навичок аудіювання та мовлення, оскільки зорова опора іншомовного звукового ряду, що звучить з екрану, допомагає повнішому і точнішому розумінню його сенсу. Безумовно, використання відео на занятті з іноземної мови відкриває низку унікальних можливостей для викладача та курсантів щодо оволодіння іншомовною культурою, особливо стосовно формування соціокультурної компетенції як однієї зі складових частин комунікативної компетенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верисокін Ю. Відеофільм як засіб підвищення мотивації учнів. *Іноземна мова в школі*. 2003. № 5–6. С. 31–34.
2. Бичкова Н. Типологія відеофонограм для навчання усного іншомовного спілкування. *Методика викладання іноземних мов*. 1992. Вип. 21. С. 68–71.
3. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України. *Урядовий кур'єр*. 2007. № 6.
4. Казачінер О. Використання відеокурсів на уроках англійської мови : методичний матеріал. *Англійська мова та література*. 2007. № 2. С. 2.
5. Кочевой Р. Информационные технологии в процессе обучения. *Впровадження нових інформаційних технологій навчання* : матеріали V Всеукраїнської науково-методичної конференції. Запоріжжя : ЗДІА, 2005.
6. Куліченко Н. Використання відеоматеріалів на уроках англійської мови. 2015. URL: <http://dnz156.klasna.com/uk/article/vikoristannya-videomaterialiv-na-urokakh-angliisko.html>.
7. Петрик Л. Актуальність застосування медіазасобів на уроках іноземних мов в початковій школі. *Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2015. С. 122–129.
8. Яхунів Т., Верисокін Ю. Типологія кіноінформації та її використання для навчання лексики соціокультурним компонентом. *Іноземні мови*. 2000. № 3. С. 33–36.
9. Allan M. *Teaching English with Video*. Longman, 1986.
10. Cooper R., Lavery M., Rinvolucri M. *Video. Recourse Books For Teachers*. Oxford University Press, 1996.

REFERENCES

1. Verysokin Yu. Videofilm yak zasib pidvyshchennia motyvatsii uchniv. [Videofilm as a means of increasing student motivation]. *Foreign language at school*, 2003, № 5–6, pp. 31–34. [in Ukrainian].
2. Bychkova N. Typolohiia videofonohram dlia navchannia usnogo inshomovnoho spilkuvannia. [Typology of videophonograms for teaching oral foreign language communication]. *Methods of teaching foreign languages*, 1992. Nr. 21. pp. 68–71. [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy "Pro osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007–2015 roky". [Law of Ukraine "On Basic Principles of Information Society Development in Ukraine for 2007–2015"]. *Governmental courier*, 2007. № 6. [in Ukrainian].
4. Kazachiner O. Vykorystannia videokursiv na urokakh anhliiskoi movy: metodychnyi material. [The use of video courses in English lessons: methodical material]. *English language and literature*, 2007. № 2. pp. 2. [in Ukrainian].
5. Kochevoy R. Informatsionnye tehnologii v protsesse obucheniya. [Information technologies in the learning process]. *All-Ukrainian scientific method conf. Introduction of new information technologies of education, Zaporizhzhia: ZDIA*, 2005. pp. 34. [in Russian].
6. Kulichenko N. Vykorystannia videomaterialiv na urokakh anhliiskoi movy. [Use of video materials in English lessons]. *Electronic resource*, 2015, Rezhym dostupu do resursu: <http://dnz156.klasna.com/uk/article/vikoristannya-videomaterialiv-na-urokakh-angliisko.html>. [in Ukrainian].
7. Petryk L. Aktualnist zastosuvannia media zasobiv na urokakh inozemnykh mov v pochatkovii shkoli. [The relevance of the use of media in foreign language lessons in primary school]. *Materials of All-Ukrainian scientific-practical Conference*

“Research of young scientists in the context of the development of modern science”, K.: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2015. pp. 122–129. [in Ukrainian].

8. Yakhunov T., Velysokin Yu. Typolohiia kinoinformatsii ta yii vykorystannia dlia navchannia leksyky sotsiokulturnym komponentom. [Typology of film information and its use for teaching vocabulary as a socio-cultural component]. Foreign languages, 2000. № 3. pp. 33–36. [in Ukrainian].

9. Allan, M. Teaching English with Video. Longman, 1986.

10. Cooper Richard; Lavery Mike; Rinvoluceri Mario. Video. Recourse Books For Teachers. Oxford University Press, 1996.